

آسیب‌شناسی تأثیر استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی دانشجویان

فرحناز مصطفوی کهنگی^۱

چکیده

دیجیتالی شدن رسانه‌ها یکی از پیامدهای تکنولوژیک ارتباطی است که در دنیای جدید به وجود آمده است. شکوفایی فناوری‌های ارتباطی معاصر سطوح جامعه مختلف منجر به انتقال بخش بزرگی از ارتباطات سنتی چهره به چهره به فضای مجازی شده است. لذا این روند به شکستن الگوهای سنتی از تماس‌های انسانی و گسترش حجم روابط آنلاین رسیده است. همچنین یکی از مسائل مهمی که درباره گرفتاری‌های اجتماعی در جهان امروز به چشم می‌آید، میزان انزوای اجتماعی و گسستگی حاصل از آن است که از لحاظ ذهنی در انسان احساس بی‌پناهی مضاعف و عدم امنیت و اعتماد و از طریق احساس محرومیت و عدم رضایتمندی از زندگی ایجاد می‌کند. نگارنده در این مقاله درصدد است با بررسی آسیب تأثیر استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی جوانان در میان ۱۸۰ دانشجو دانشگاه پیام نور در مقاطع تحصیلی با استفاده از ابزار پرسشنامه محقق ساخته است. یافته‌ها حاکی از آن است که استفاده‌ی از اینترنت با بنای ۲۸ درصد تأثیر مستقیم بر انزوای اجتماعی استفاده‌کنندگان دارد.

کلید واژه: اینترنت، آسیب‌شناسی، انزوای اجتماعی و استفاده اجتماعی.

* تاریخ وصول: ۹۲/۴/۶ تاریخ پذیرش: ۹۲/۹/۲۰

۱- استادیار علوم ارتباطات، دانشگاه پیام نور، ایران، Mostafavi.farahnaz@gmail.com

۱- مقدمه

اینترنت به عنوان یک وسیله ارتباطی چند رسانه‌ای که در درون خود دنیایی از اطلاعات را جای داده و چندین رسانه همانند تلویزیون، وسایل چاپی، تلفن و ... را در درون خود ادغام کرده، خصوصیات شرایط پیچیده‌ای را برای کاربران ایجاد کرده است. به نحوی که اینترنت در هر محیطی با هر میزان می‌تواند بر مخاطبین تأثیر خاص خود را داشته باشد. اینترنت همچنین به عنوان یک رسانه دو طرفه عمل کرده و بین پیام دهنده و پیام گیرنده تعامل صورت می‌گیرد. به قول جیمز اسلوین، «اینترنت در مقایسه با ظهور سایر رسانه های الکترونیکی از قبیل که به صورت یک پدیده گسترش یافته، الگوهای متفاوت و متداول ارتباطی از قبیل رادیو و تلویزیون را به شکل یک شبکه تعاملی گسترده، در هم آمیخته است.» (اسلوین، ۱۳۸۰: ۳)

نگرانی درباره جوانان و تغییرات فرهنگی، عمری به درازای تاریخ بشری دارد و هنجارگریزی جوانان، همیشه مسأله‌ای مهم در سطح جوامع بوده است (ربیعی، ۱۳۸۸: ۱۱). علی رغم جنبه‌های مثبت، از قبیل جنبه‌های آموزشی، ارائه خدمات ارتباطی و مواردی از این دسته، اینترنت با توجه به نوع استفاده آن دارای جنبه‌های منفی نیز هست. استفاده کنترل نشده از رایانه، تکامل فیزیکی و رشد اجتماعی و روان جوان و نوجوان را در معرض خطر قرار می‌دهد. اینترنت امروز جایگاه ویژه‌ای در ساختار زندگی اجتماعی پیدا کرده و پدیده - ای است که تأثیرات زیادی بر جنبه‌های مختلف آن از جمله بر بنیادی‌ترین نهاد اجتماعی خانواده گذاشته است. مطالعات نشان می‌دهد استفاده از اینترنت به علت این که فعالیتی زمان گیر است، می‌تواند بر روابط اجتماعی و خانوادگی و مدت تعامل فرد با خانواده‌اش تأثیر بگذارد و حتی آن را کاهش دهد. (جوادی، ۱۳۸۳)

استون معتقد است فضای مجازی به عنوان رسانه‌ای با «پهنای باند پایین» در مقایسه با تعامل چهره به چهره، فرصت بیشتری برای دخیل کردن فرآیندهای تفسیر، تخیل، آرزوهای طرفین تعامل در گفتگو، فراهم می‌آورد. همچنین میلر معتقد است: ارتباطات الکترونیکی دامنه جدیدی از چارچوب‌های تعامل را با آداب و رسومی مخصوص وضع می‌کند که اگرچه از نظر تعاملات دنیای واقعی و یا حضور فیزیکی فقیرترند، اما فرصت‌ها و چالش‌های جدیدی را در ارائه و نمایاندن خود در دنیای کنونی فراهم می‌کنند. (ذکایی و خطیبی، ۱۳۸۵: ۱۸۰-۱۷۸) با توجه به سرعت تحولات پیرامون فضای مجازی، می‌توان پیش‌بینی کرد که اینترنت به تدریج جایگزین روابط واقعی انسان‌ها در زندگی روزمره شود و از آنجا که زندگی اجتماعی بر اساس همان روابط و ارتباطات میان انسانی بنا می‌شود، شناخت آسیب‌هایی که ممکن است این روابط را تهدید کننده حائز اهمیت است.

سؤال اصلی این پژوهش آن است :

۱. آیا استفاده از اینترنت بر شکل‌گیری انزوای اجتماعی تأثیر دارد؟

۲. آیا استفاده از اینترنت سبب تضعیف پیوندهای افراد می‌گردد؟

ضرورت این بحث را با توجه به آمار گرفته شده از سایت آمار جهانی اینترنت می‌توان نشان داد که تا پایان ۲۰۱۲ میلادی، ایران با جمعیت بیش از ۷۹ میلیون نفر، دارای ۴۴ میلیون کاربر اینترنت بوده است. به عبارت دیگر ۵۴/۵ درصد جمعیت ایران به اینترنت دسترسی دارند، این در حالی است که در سال ۲۰۰۰ فقط ۲۵۰ هزار ایرانی به اینترنت دسترسی داشتند.

فرضیه‌های مورد بررسی در این تحقیق عبارتند از:

- ۱- بین استفاده اجتماعی از اینترنت و انزوای اجتماع رابطه معناداری وجود دارد.
- ۲- بین وضعیت استفاده از اینترنت (ساعات استفاده از اینترنت در روز و مدت آشنایی با اینترنت) و انزوای اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.
- ۴- بین متغیر اشتغال کاربران اینترنت و انزوای اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.
- ۵- بین متغیر وضعیت تحصیلی و انزوای اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

۲- پیشینه پژوهش

پژوهشی با عنوان «نقش اینترنت در افسردگی و انزوای اجتماعی نوجوانان» در سال ۲۰۰۲ به وسیله کریستوفر ساندرز انجام شده است. جامعه آماری مرکب از ۸۹ نفر (۳۷ پسر و ۵۳ دختر) دانش آموز سال آخر دبیرستان با هدف اینکه استفاده از اینترنت، کیفیت ارتباط والدین و دوستان و افسردگی انجام گردیده است. نتایج نشان می‌دهد که کاربران کم مصرف رابطه بهتری با مادران و دوستانشان داشتند، همچنین استفاده زیاد از اینترنت از نظر ارتباط با پدر و میزان افسردگی وجود نداشت. نتایج نشان می‌دهد: استفاده زیاد از اینترنت با پیوند ضعیف اجتماعی مرتبط است و میزان استفاده از این اینترنت با افسردگی ارتباط چندانی ندارد. (ساندرز، ۱۳۸۲: ۲۸).

تحقیق دیگر با عنوان «مقایسه افسردگی، انزوای اجتماعی و ارتباطات خانوادگی دانش‌آموز دختر کاربر و غیرکاربر دبیرستان‌های تهران» توسط مه سیمای پورشهریاری انجام گردید. این تحقیق طی دو مرحله صورت گرفته است. در مرحله اول نتیجه حاصل از آزمون T و همچنین تحلیل واریانس نشان می‌دهد که بین گروه کاربران و غیرکاربران در سه متغیر افسردگی، انزوای اجتماعی و ارتباطات خانوادگی تفاوت معناداری وجود ندارد. در مرحله دوم از میان کاربران اینترنت (میانگین ۱۰ ساعت یا بیشتر)، ۲۵ دانش‌آموز به روش تصادفی انتخاب شده و با ۲۵ دانش‌آموز غیر کاربر در سه متغیر مذکور مورد مقایسه قرار گرفتند. نتیجه نشانگر تفاوت معنادار بین دو گروه در هر سه متغیر بود. (پورشهریاری، ۱۳۸۶: ۴۹)

تحقیقی با عنوان «تحلیل چند سطحی انزوای اجتماعی» توسط مسعود چلبی صورت گرفته که نتایج آن نشان می‌دهد که متغیرهای سطح توسعه اقتصادی- اجتماعی منطقه و ثبات ساکنان در سطح ساختی و اعتماد، امنیت و تعداد گروه‌ها و هویت‌ها در سطح فردی اثرات و مؤثر و معناداری بر روابط اجتماعی دارند. همچنین سطح روابط اجتماعی به نوبه‌ی خود تأثیر مؤثر و کاهنده‌ای بر احساس تنهایی و عجز نشان می‌دهد. (چلبی، ۱۳۸۲: ۵۲)

تحقیقی با عنوان «بررسی رابطه احساس تنهایی با نوع استفاده از اینترنت در گروهی از دانش‌آموزان دبیرستانی» توسط مریم مشایخ و همکاران انجام گردیده که نتایج نشان می‌دهد: بین احساس تنهایی و چت کردن با اینترنت در بین دختران دبیرستانی رابطه وجود دارد ولی این رابطه در بین پسران تأیید نشده است. همچنین در مورد استفاده آموزشی اینترنت گفته شده که در روابط اجتماعی کسانی که از اینترنت استفاده آموزشی می‌کنند، هیچ نقصانی یافت نمی‌شود. (مشایخ، ۱۳۸۳: ۴۳-۳۹)

تحقیق دیگری با عنوان «ارتباط بین افسردگی و انزوای اجتماعی کاربران اینترنت نوجوان و جوان با مدت زمان استفاده از اینترنت در کاربران نوجوان و جوان» توسط ایلناز سجادی انجام گردیده که نتایج نشان می‌دهد که تفاوت بین نمرات افسردگی، انزوای اجتماعی و ساعات کار با اینترنت با توجه به متغیرهای جنس، مدرک تحصیلی، تأهل، با بهره‌گیری از آزمون T هیچ تفاوت معناداری بین نمرات افسردگی، انزوای اجتماعی و میزان کار با اینترنت کاربران با توجه به متغیرهای مذکور وجود ندارد، به استثنای وجود تفاوت نمرات افسردگی در بین دختران و پسران که میانگین آن در بین دختران بیش از پسران بوده است. (سجادیان، ۱۳۸۵: ۳۸-۳۳).

۳- مبانی نظری

طبق نظریه گیدنز، عقاید مربوط به تأثیرهای اینترنت بر کنش متقابل اجتماعی در دو مقوله کلی جای می‌گیرند. در یک سمت؛ ناظران و مفسرانی هستند که دنیای اینترنت را پشتوانه شکل‌های نوین روابط الکتریکی می‌دانند که تعامل‌های چهره به چهره کنونی را یا تقویت و یا تکمیل می‌کنند. افراد به هنگام سفر و یا کار در خارج می‌توانند با استفاده از اینترنت به طور مرتب با دوستان و بستگان خویش در ارتباط باشند؛ دوری و جدایی قابل تحمل‌تر می‌شود. اینترنت امکان شکل‌گیری انواع نوین ارتباط، روابط و مناسبات را نیز فراهم می‌آورد: کاربران، بی‌نام و نشان شبکه می‌توانند در چت روم‌ها با هم ملاقات کرده و درباره موضوعات مورد علاقه خویش گفتگو کنند. این تماس‌های مجازی‌گاه تبدیل به دوستی‌های تمام

عیار می‌شود و حتی به ملاقات حضوری می‌انجامد. بسیاری از کاربران اینترنت عضو اجتماعات فعال اینترنت هستند که به لحاظ کیفی متفاوت از اجتماعاتی که آنان در دنیای فیزیکی ساکن آن هستند دارد. دانش پژوهانی که اینترنت را افزوده مثبتی به تعامل انسانی می‌دانند، این استدلال را مطرح می‌کنند که

اینترنت موجب وسعت و پرمایگی شبکه‌های اجتماعی مردم می‌شود. (گیدنز، ۱۳۸۶: ۶۸۰)

در رهیافت نظریه شبکه، گرانو وتر بر اهمیت پیوندهای سست تأکید می‌ورزد. او میان پیوندهای «نیرومند» مانند پیوندهای میان افراد و دوستان و نزدیکانشان و پیوندهای سست مانند پیوندهای میان افراد و آشنایانشان تمایز قائل می‌شوند. وی عقیده دارد: فردی که پیوندهای سست برخوردار نباشد، خودش را در یک گروه سخت در همبافته منزوی می‌یابد و در مورد آنچه در گروه‌های دیگر و نیز در جامعه گسترده-تر می‌گذرد، بی‌اطلاع می‌ماند. بنابراین پیوندهای سست از انزوای یک گروه جلوگیری می‌کنند و به افراد گروه اجازه می‌دهند تا در جامعه گسترده‌تر بهتر ادغام شوند. هرچه گرانو وتر بر اهمیت پیوندهای سست تأکید می‌ورزد، بی‌درنگ این را نیز آشکار می‌سازد که «پیوندها نیز بی‌ارزش نیستند». برای مثال مردمی که پیوندهای نیرومند دارند، از انگیزه بیشتری برای یاری رسانیدن به یکدیگر برخوردارند. در جوامع ماقبل نوین، مکان بیشتر با حضور مکانی تعریف می‌شد و از همین روی خصلتی محلی داشتند. در مورد خانواده و همسایگان می‌توان صحبت از پیوندهای نیرومند به میان آورد ولی خویشاوندان و از همه مهمتر دوستان، به دلیل اینکه روابط شان فرامحلی است بیشتر روابط به صورت غیرمستقیم و از طریق ابزار الکترونیکی صورت می‌گیرد که با فرارسیدن نوگرایی مکان، بیش از پیش از محل جدا شد و روابط با کسانی که در محل حضور ندارند و در فاصله‌ای بس دور از ما قرار گرفته‌اند، بیش از پیش امکان‌پذیر شده است. (ریترز، ۱۳۷۴: ۵۷۹-۵۷۴)

آفونسو خاطر نشان می‌کند که استفاده از اینترنت سبب ایجاد بدبختی، انزوای اجتماعی، تنهایی، دوری از خانواده و به طور کلی کاهش سلامت روانی است. دوری از خانواده و دوستان نوعی حالت روانی است که به آن انزوای اجتماعی می‌گویند. تنهایی و از دست دادن حمایت‌های اجتماعی، دو متغیر (دو بعد) نشان دهنده انزوای اجتماعی هستند (آفونسو، ۱۹۹۹، ۱۰۰-۹۸)

برخی جامعه‌شناسان بیم آن دارند که گسترش فناوری اینترنت به انزوا و انفراد اجتماعی روز افزون منجر شود. بنا به استدلال آنان، یکی از آثار و عواقب دسترسی فزاینده به اینترنت در خانوارها این است که مردم اوقات خود را کمتر با خانواده و دوستان می‌گذرانند. اینترنت همواره با تیره و تار شدن مرزهای میان کار و خانه در حال تصرف زندگی خانگی است. (گیدنز، ۱۳۸۶، ۶۸۳-۶۸۱)

فرژن عقیده دارد اینترنت به دو دلیل می‌تواند افراد را از تماس اجتماعی محروم سازد. نخست آنکه این پتانسیل در اینترنت وجود دارد که به واسطه تعاملات مجازی، جایگزین تماس اجتماعی حقیقی شود که معمولاً در معاملات اقتصادی به چشم می‌خورد و دوم اینکه وقت گیر است. (همت آبادی، ۱۳۸۷: ۵۶)

هرچه انسان به تنوع همجواری مجازی بیشتر توجه کند وقت کمتری را به کسب و بکارگیری مهارت‌های لازم برای همجواری غیرمجازی اختصاص می‌دهد. از طرفی بعضی چون هربرت دریفوس عقیده دارند: استفاده از شبکه، درگیری فرد در دنیای فیزیکی و اجتماعی را کاهش می‌دهد. این امر به نوبه خود درک فرد از واقعیت و از معنای زندگی خودش را کاهش خواهد داد. به نظر می‌رسد، هرچه بیشتر از شبکه استفاده می‌کنیم، ما را به دنیای غیر واقعی، تنها و بی‌معنای آنهایی می‌کشاند که می‌خواهند از همه درس‌هایی که بدن میراث بر آن است بگریزند. (دریفوس، ۱۳۸۳: ۱۶۱)

۳- روش تحقیق

در تحقیق حاضر، با استفاده از یک پرسشنامه بر خط، تعداد ۱۸۰ نفر به پرسشنامه پاسخ دادند. در این تحقیق جهت بررسی اعتبار یا روایی از اعتبار صوری استفاده شده است. برای بررسی پایایی متغیرهای مورد مطالعه، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. این روش برای هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری، به کار می‌رود. (سرمد و دیگران، ۱۳۸۰: ۱۶۹) و دامنه آن از ۰ تا ۱ در نوسان است. (دواس، ۱۳۸۴: ۲۵۳)

جدول (۱) - متغیرها و مشخصات پرسشنامه

پرسشنامه		متغیرها
ضریب پایایی	تعداد گویه	
۰/۶۳	۱۸	استفاده از اینترنت
۰/۷۰	۲۲	انزوای اجتماعی
۰/۸۸	۴	دینداری

۴- یافته‌های تحقیق

۴-۱- توصیف متغیرهای کیفی پایگاه اقتصادی- اجتماعی

۴۲ درصد پاسخگویان را مردان و ۵۸ درصد از آنان را زنان تشکیل می‌دهند. ۸۳/۱ درصد از جمعیت نمونه را افراد مجرد و ۴۰/۹ درصد از پاسخگویان را افراد متأهل تشکیل می‌دهند. ۶۰/۶ درصد مقطع تحصیلی اعضای نمونه مورد بررسی کارشناسی، ۲۴/۱ درصد کارشناسی ارشد، ۸/۱ درصد کاردانی و ۳/۶

درصد در مقطع دکتری هستند. همچنین داده‌ها نشان می‌دهند که ۴۳/۵ درصد از حجم نمونه شاغل و ۵۶/۵ درصد غیرشاغل هستند.

در بررسی داده‌های مربوط به تحصیلات پدر، تحصیلات بالاتر از دیپلم و دیپلم به ترتیب ۴۷/۱ و ۲۶/۱ بیشترین میزان را دارا بود، سپس کمتر از دیپلم با ۲۱/۵ درصد و در نهایت بی‌سواد ۱/۳ درصد قرار دارد. در خصوص تحصیلات مادر نیز بیشترین میزان تحصیلات مادر دیپلم با ۴۰/۱ درصد بوده و کمترین آن بی‌سواد با ۵ درصد قرار دارد. ۲۹/۳ درصد از دانشجویان، مادرانی با تحصیلات بالاتر از دیپلم دارند و ۲۶/۵ درصد از مادران دانشجویان، تحصیلاتشان زیر دیپلم است. مجموع درآمد ماهیانه خانواده بیشتر پاسخگویان (۴۲/۵ درصد) بین ۸۰۰ هزار تا ۲ میلیون تومان بوده است، در حالی که این میزان در بین ۱۲/۶ درصد از دانشجویان بالاتر از ۲ میلیون تومان و در بین ۱۷/۱ درصد بین ۲۰۰ تا ۶۰۰ هزار تومان است. شایان ذکر است که ۲۸/۸ درصد از دانشجویان درآمد خانواده‌شان بین ۶۰۰ تا ۹۰۰ هزار تومان است.

۲-۴- توصیف متغیرهای کیفی استفاده از اینترنت

الف) نوع استفاده از اینترنت (اجتماعی یا غیر اجتماعی)

در قالب یک سؤال از دانشجویان خواسته شد که از میان امکانات اینترنتی و فعالیت‌هایی که در طول شش ماه گذشته در اینترنت انجام داده‌اند به گزینه‌های مربوطه پاسخ دهند. فعالیت‌هایی که مستخرج گردید، شامل انواع فعالیت‌های اجتماعی مانند ایمیل، چت و سایت‌های دوستیابی و انواع فعالیت‌های غیراجتماعی مانند خواندن اخبار، تحقیق، دانلود کتاب و مجله وب‌گردی و دانلود فیلم بود.

در خصوص استفاده اجتماعی از اینترنت، ایمیل با استفاده همیشگی ۷۰ درصد کاربران به نسبت چت (۲۲۶ درصد) و سایت‌های دوستیابی (۶ درصد) بیشترین درصد استفاده را به خود اختصاص داده است. همچنین در خصوص استفاده غیراجتماعی خواندن اخبار با (۲۶ درصد) به نسبت وب‌گردی و دانلود موسیقی و فیلم (هر کدام ۲۱ درصد)، تحقیق (۱۷ درصد) و دانلود کتاب و مجله (۱۴ درصد) بیشترین استفاده را داشته است.

ب) مکان استفاده از اینترنت

داده‌ها حاکی از آن است که افراد برای استفاده از اینترنت در کتابخانه خارج از دانشگاه با ۸۵٪ بیشترین مراجعه و در منزل برای استفاده از اینترنت با ۵۰٪ کمترین مراجعه را داشته‌اند.

ج) زمان استفاده از اینترنت :

داده‌های آماری کاربران اینترنت جامعه مورد نظر نشان می‌دهد که استفاده از اینترنت بین ساعات

۲۰ تا ۲۴ با ۵۸/۱٪ بیشترین مراجعه و بین ساعات ۸ صبح تا ۱۴ با ۹/۱ درصد کمترین مراجعه را داشته‌اند. همچنین میزان مراجعه کاربران به اینترنت در ساعات ۱۴ تا ۲۰، ۲۱/۴ درصد و میزان مراجعه در ساعات ۱۲ بامداد تا ۸، ۱۵/۴ درصد است.

۳-۴- توصیف متغیرهای کمی استفاده از اینترنت

جدول ۲- توصیف متغیرهای کمی استفاده از اینترنت، انزوای اجتماعی و دینداری

متغیرها												
دینداری	انزوای اجتماعی	منابع موجود در شبکه	میزان تنوع دوستان	تعداد دوستان	میزان روابط	مدت زمان آشنایی با اینترنت	میزان ساعت استفاده	استفاده اینترنت	استفاده اجتماعی از اینترنت	استفاده اجتماعی از اینترنت		
۲۰۱	۲۰۳	۲۲۰	۲۱۹	۲۰۸	۲۱۴	۲۱۸	۲۱۹	۲۰۱	۲۰۶	۲۰۸	قابل دسترس	تعداد
۱۷	۱۵	۱	۳	۱۲	۶	۵	۳	۱۸	۱۲	۱۶	از دست رفته	
۱۰/۸	۴۲/۳	۲۲/۸	۴/۸	۵/۵	۱۲/۴۶	۹/۴	۵/۵	۱۹/۶	۱۲/۷	۵/۵	میانگین	
۱۳	۴۳	۲۶	۵	۵	۱۴	۹	۵	۲۰	۱۴	۶	میانه	
۵/۴	۷/۴۸	۶/۶۸	۲/۱۴	۵/۵۶	۴/۳۱	۳/۹	۳/۶۶	۴/۸۰	۳/۹۳	۲/۶	نما	
۴/۱	۸/۴۳	۵/۶۸	۲/۱۶	۵/۵۲	۴/۳۳	۲/۹	۳/۶۶	۵/۸۰	۳/۸۶	۲/۱	انحراف معیار	
-۰/۴۶	-۰/۴۱	-۰/۶۳	۰/۴	۱/۶	-۰/۴۱	-۰/۱۶	۱/۵۳	-۰/۱۸۶	-۰/۱۳	۰/۳۲	ضریب چولگی	

جدول بالا نشان می‌دهد که حجم نمونه‌ی مورد بررسی ۱۸۰ نفر از دانشجویان بوده‌اند که در این بین، تعداد افراد جواب نداده به سؤالات، برای هر متغیر متفاوت است. نتایج مربوط به شاخص کمی استفاده از اینترنت نشان می‌دهد که کمترین میزان این متغیر ۵ و بیشترین مقدار آن ۳۳ است. آماره‌ی میانگین نیز نشان می‌دهد که متوسط میزان استفاده از اینترنت در بین نمونه مورد بررسی ۱۹/۶ (متوسط روبه بالا) است. انحراف معیار نیز بیانگر آن است که متوسط پراکندگی استفاده از اینترنت از میانگین ۴/۸۰ است. ضریب چولگی به دست آمده مثبت و متوسط (۰/۱۸۶) است که نشان می‌دهد: میزان استفاده از اینترنت اعضای نمونه پایین‌تر از میانگین یاد شده است.

۴-۴- توصیف متغیر کمی انزوای اجتماعی

شاخص‌های متغیر وابسته‌ی انزوای اجتماعی در این تحقیق در برگیرنده سه شاخص میزان روابط، اندازه شبکه و منابع موجود در شبکه است. با طرح ۶ پرسش میزان روابط فرد با خانواده، همسایگان و خویشاوندان سنجیده شد که کمترین این میزان صفر و بیشترین آن ۲۱ و میانگین آن ۱۲/۴۶ و انحراف معیار آن ۴/۳۱ است. همچنین ضریب چولگی آن ۰/۴۱ - به دست آمده است که با توجه به نتایج به دست آمده و باتوجه به منفی بودن آن، داده‌ها بیشتر حول مقادیر مثبت قرار دارند و درست‌راست منحنی توزیع شده‌اند. نتایج مربوط به شاخص کمی تعداد دوستان که بیانگر اندازه شبکه فرد است، نشان می‌دهد که میانگین تعداد دوستان از بازه ۰ تا ۳۰، ۵/۵ نفر بوده است. انحراف معیار نشان می‌دهد که متوسط پراکندگی تعداد دوستان از میانگین ۵/۵۲ است. ضریب چولگی به دست آمده مثبت و شدید (۱/۶) است و نشان دهنده این است که تعداد دوستان اکثریت اعضای نمونه پایین‌تر از میانگین یاد شده است.

با طرح ۵ پرسش میزان منابع موجود در شبکه، سنجیده شد که کمترین میزان منابع موجود در شبکه از نظر حمایت عاطفی و مالی ۳ و بیشترین میزان آن ۳۲ بوده است. میانگین این منابع در جدول ۲۲/۸ گزارش شده که رقم بسیار بالایی است. همچنین انحراف معیار آن ۵/۶۸ و ضریب چولگی ۰/۶۳ - است که منفی و شدید است به این معنا که منابع در شبکه اعضای نمونه پژوهش حاضر بالاتر از میانگین یاد شده است. لازم به ذکر است که نتایج مربوط به شاخص کمی متغیر انزوای اجتماعی نشان می‌دهد که کمترین میزان این متغیر ۱۶ و بیشترین مقدار آن ۶۰ است. میانگین نیز نشان می‌دهد که متوسط انزوای اجتماعی در بین نمونه‌ی مورد بررسی (۱۸۰ نفر) ۴۲/۳ (بالا) است. ضریب چولگی بدست آمده منفی (۰/۴۱-) که نشان می‌دهد انزوای اجتماعی اعضای نمونه بالاتر از میانگین (۴۲/۳) است.

۴-۵- توصیف متغیر کمی دینداری

نتایج مربوط به شاخص کمی دینداری نشان می‌دهد که میانگین دینداری از بازه‌ی ۰ تا ۱۰/۸۰۱۸ (متوسط به بالا) است. انحراف معیار این شاخص کمی نشان می‌دهد که متوسط پراکندگی میزان دینداری از میانگین ۴/۱ است. ضریب چولگی به دست آمده منفی و متوسط (۰/۴۶-) است که نشان می‌دهد دینداری اعضای نمونه بالاتر از میانگین است.

۴-۶- تحلیل رگرسیون چند متغیره

در این روش به منظور بررسی تأثیر متغیرهای مستقل از روش پس رونده استفاده شده است. مبنای ورود متغیرهای مستقل در روش حذف پس رونده چنان است که ابتدا تمامی متغیرهای وارد معامله می‌-

شوند، سپس اثرات خالص یا توأمان تمامی آنها مورد بررسی قرار می‌گیرد. آنگاه متغیری که حذف آن کمترین کاهش معنادار را در ضریب تعیین داشته باشد، از معامله حذف می‌شود. این کار تا حذف آخرین متغیر ضعیف ادامه می‌یابد. (ربیعی و محمد زاده، ۱۳۹۲: ۵۸)

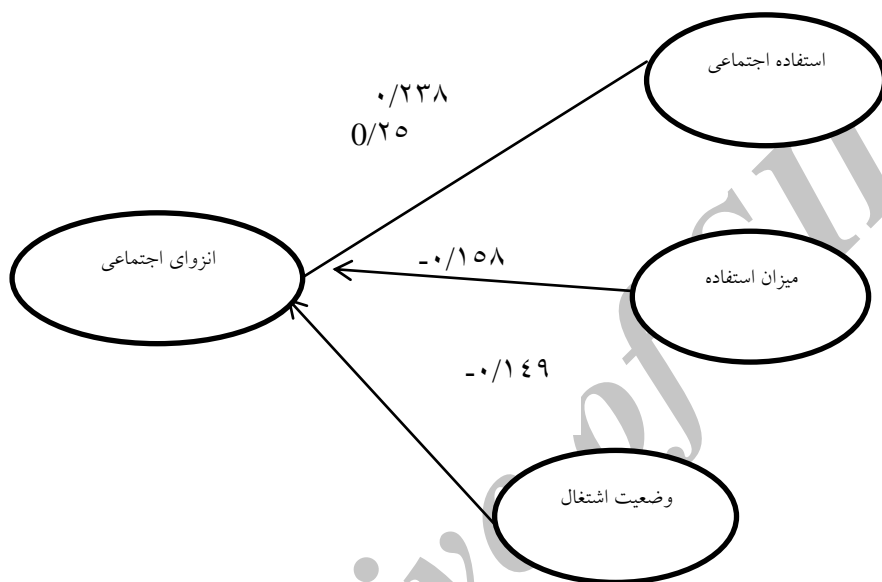
نتایج آزمون تحلیل رگرسیون بیانگر آن است که ضریب تعیین برابر با ($R^2=0/062$) است. این یافته بدین معناست که متغیرهای وارد شده به معادله تنها توانسته‌اند ۷ درصد از واریانس تغییرات مربوط به متغیر وابسته (انزوا) را تبیین کنند. از میان کلیه متغیرهای وارد شده به معادله‌ی رگرسیون از طریق روش پس رونده، تنها متغیرهای استفاده اجتماعی از اینترنت، میزان ساعت استفاده در هر روز و وضعیت اشتغال معنادار شده‌اند.

جدول ۳. آزمون رگرسیون

Sig.	t	ضرایب استاندارد			مدل
		Beta	Sad.Error	B	
۰/۰۰۰	۱۳/۷۰۶		۲/۱۰۸	۲۹/۱۲۱	مقدار ثابت
۰/۰۰۵	۲/۹۴۰	۰/۲۳۸	۰/۲۱۴	۰/۶۲۶	استفاده اجتماعی
۰/۰۵۴	-۱/۹۳۰	-۰/۱۵۸	۰/۱۳۴	-۰/۲۶۳	میزان ساعت استفاده در هر روز
۰/۰۵۶	-۱/۹۰	-۰/۱۴۹	۰/۳۵۰	-۱/۸۴۴	وضعیت اشتغال

بدین ترتیب بر حسب جدول به دست آمده، بررسی جهت تأثیر متغیرهای مستقل نشان می‌دهد که استفاده‌ی اجتماعی از اینترنت ۰/۲۳۸ روی متغیر وابسته‌ی انزوای اجتماعی تأثیر دارد. کسانی که با اینترنت از طریق ایمیل، چت و سایت‌های دوستیابی کار می‌کنند، انزوای بیشتری نسبت به سایرین دارند. در خصوص وضعیت استفاده از اینترنت نیز همچنین میزان ساعات استفاده در هر روز با بتای ۰/۱۶- نشان می‌دهد که تأثیر معکوس وضعیتی برانزوا دارد. به عبارت دیگر، هرچه ساعت استفاده باشد، فرد وقت خود را بیشتر در اینترنت می‌گذارند. در نتیجه احساس انزوای کمتری می‌کند. متغیر وضعیت اشتغال با بتای ۰/۱۵- (با توجه به اینکه افراد شاغل کد پایین‌تری داشته‌اند، نشان می‌دهد که افراد شاغل نسبت به بیکار انزوای کمتری دارند).

۵- مدل تحلیل مسیر

۶- نتیجه‌گیری

دیجیتالی شدن رسانه‌ها یکی از پیامدهای تکنولوژیک ارتباطی است که در دنیای جدید به وجود آمده است. شکوفایی فناوری‌های ارتباطی معاصر در اکثر سطوح جامعه منجر به انتقال بخش بزرگی از ارتباطات سنتی چهره به چهره به فضای مجازی شده است. این روند به شکستن الگوهای سنتی از تماس-های انسانی به ایجاد دوستی وب و گسترش حجم روابط آنلاین رسیده است. برای این افراد، اینترنت یک ارتباط طبیعی و محیطی است که بسیاری از اوقات فراغت خود را صرف آن می‌کنند.

یکی از مسائل مهمی که درباره گرفتاری‌های اجتماعی امروزه وجود دارد، میزان انزوای اجتماعی و گسستگی حاصل از آن است که از لحاظ ذهنی در انسان احساس بی‌پناهی مضاعف و عدم امنیت و اعتماد و از طریق احساس محرومیت و عدم رضایتمندی از زندگی ایجاد می‌کند. این مسأله به خودی خود ایجاد کننده چند مشکل اساسی برای جامعه است، چرا که از یک طرف فرد را از وارد شدن به روابط اجتماعی که به نحوی نیازهای اساسی‌اش را برطرف می‌کند، محروم می‌سازد و از طرف دیگر، امکان فراهم آمدن زمینه‌های همبستگی اجتماعی را از بین می‌برد.

از میان فرضیه‌های تحقیق حاضر، ۳ فرضیه‌ی رابطه‌ی بین استفاده اجتماعی از اینترنت، وضعیت استفاده از اینترنت (میزان ساعات استفاده از اینترنت در روز) و متغیر زمینه‌ای (وضع اشتغال) با انزوای اجتماعی که متغیر وابسته در این تحقیق است، معنادار شد و این فرضیات ثابت شده‌اند. براساس نتایج به دست آمده، استفاده اجتماعی از اینترنت ۲۶ درصد از تغییرات انزوای اجتماعی را تبیین می‌کند. براساس چارچوب نظری دیدگاه دریفوس معتقد است: افراد هر چه بیشتر از شبکه استفاده کنند، گرایش بیشتری به خزیدن در دنیای غیرواقعی و تنهایی دارند، چراکه استفاده از شبکه‌های اجتماعی اینترنت درگیری فرد در دنیای فیزیکی و اجتماعی را کاهش می‌دهد. ساعات استفاده از اینترنت با ضریب مسیر ۰/۱۸- همبستگی معکوسی با انزوای اجتماعی دارد. بنابراین میان زمان استفاده از اینترنت در طول شبانه‌روز و انزوای اجتماعی رابطه معنادار و معکوس وجود دارد. متغیر وضعیت اشتغال با ضریب مسیر ۰/۱۵- دارای همبستگی معکوس با متغیر انزوای اجتماعی است. این تحقیق نیز مانند بسیاری از تحقیقات دیگر نشان می‌دهد: بین متغیرهای وضعیت اشتغال و انزوای اجتماعی رابطه وجود دارد.

فهرست منابع

۱. اسلوین، جمیز (۱۳۸۰)، اینترنت و جامعه، ترجمه عباس گیلوری و علی رادباوه، نشر کتابدار تهران.
۲. باومن، زیگموند (۱۳۸۴)، عشق سیال، ترجمه عرفان ثابتی، نشر ققنوس، تهران.
۳. پورشهر یاری، مه سیما (۱۳۸۶)، مقایسه افسردگی، انزوای اجتماعی و ارتباطات خانوادگی دانش آموزان دختر کاربر و غیرکاربر اینترنتی دبیرستان های تهران، فصلنامه مطالعات روانشناختی، سال سوم، شماره ۲ (تابستان).
۴. جوادی، علی محمد (۱۳۸۳)، بررسی میزان و نوع استفاده از اینترنت و تأثیر آن بر ارزشهای خانواده در بین دانش آموزان دبیرستان های مدارس ناحیه ۳ مشهد، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی.
۵. چلبی، مسعود ؛ امیر کافی، مهدی، (۱۳۸۳)، تحلیل چند سطحی انزوای اجتماعی، مجله جامعه شناسی ایران، تابستان ۱۳۸۳، شماره ۱۸.

۶. حیدری چروده، مجید، (۱۳۸۹)، راهنمای سنجش روایی و پایایی در پژوهش‌های فرهنگی و اجتماعی شناسی ایران، انتشارات جهاد دانشگاهی، مشهد.
۷. دریفوس، هربرت (۱۳۸۳)، درباره اینترنت؛ نگاهی فلسفی به اینترنت، ترجمه علی ملائکه، نشر گام نو، تهران..
۸. دواس، دی. ای. (۱۳۸۴)، پیمایش در تحقیقات اجتماعی، ترجمه هوشنگ نایی، نشر نی، تهران.
۹. ذکایی، محمدسعید؛ خطیبی، فاخره، (۱۳۸۵)، اینترنت و تغییرات هویتی (پژوهشی در میان کاربران جوان حرفه ای)، فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات؛ سال دوم، شماره ۷ (زمستان).
۱۰. ربیعی، علی؛ محمدزاده، فرشته، (۱۳۹۲)، آسیب شناسی فضای مجازی؛ بررسی تأثیر اینترنت بر انزوای اجتماعی دانشجویان، فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، بهار شماره ۶.
۱۱. ربیعی، علی؛ شاه قاسمی، احسان، (۱۳۸۸)، بزهکاری و بزه دیدگی: آسیب شناسی فردی و اجتماعی روابط مجازی در ایران: یک رویکرد کیفی، مجله رفاه اجتماعی، پاییز شماره ۳۴.
۱۲. ریتزر، جورج (۱۳۷۴)، نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر، ترجمه محسن ثلاثی، نشر علمی، تهران.
۱۳. ساندرز، کریستوفر (۱۳۸۲)، استفاده از اینترنت، افسردگی و انزوای اجتماعی کودکان، فرهنگ و پژوهش، شماره پیاپی ۱۰۹.
۱۴. سجادیان، ایلناز (۱۳۸۵)، ارتباط بین افسردگی و انزوای اجتماعی کاربران اینترنت نوجوان و جوان با مدت زمان روزانه معمول کاربری اینترنت، دوفصلنامه علوم رفتاری، جلد ۴.
۱۵. سرمد، زهره، بازرگان و حجازی (۱۳۸۰)، روش تحقیق در علوم فناوری، اکتشافات آگاه، تهران.
۱۶. گیلدنز، آنتونی، (۱۳۸۶)، جامعه شناسی، ترجمه حسن چاوشیان، نشر نی، تهران.
۱۷. محسنی، منوچهر و دیگران، (۱۳۸۵)، بررسی اثرات استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی (در میان کاربران کافی نت های تهران)، مجله جامعه شناسی ایران، دوره هفتم، شماره ۴ (زمستان).
۱۸. مشایخ، مریم (۱۳۸۳)، بررسی رابطه احساس تنهایی با نوع استفاده از اینترنت در گروهی از دانش آموزان دبیرستان، نشریه تازه های علوم شناختی، سال ۵، شماره ۱.

۱۹. همت آبادی، حمیدرضا(۱۳۸۷)، عوامل مؤثر بر میزان و چگونگی استفاده از اینترنت در بین دانش آموزان شهر مشهد و تأثیر آن بر احساس تعلق به ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی.

20. Affonso ,Bob. (1999). *Is the Internet Affecting the social skills of your children?* University of Nevada ,Reno.

21. Internet World Stats (2012) : <http://www.Internetworldstats.Com/me/>

Archive of SID